

HARAKAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH LOYIHASI

Xusanov Asadullo Shokirjon o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti

“Avtomobilsozlik va transport” fakultet YM talabasi

Telefon: +998940560540

Soliyev Axrorbek Farxodbek o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti

“Transport logistikasi” kafedrasi assistenti

Telefon: +99893 442 71 42

Annotatsiya *Ushbu maqola yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash loyihasining mazmuni, ahamiyati va amalga oshirish strategiyalarini yoritadi. Harakat xavfsizligini oshirish uchun yo'l infratuzilmasini modernizatsiya qilish, texnologiyalarni joriy etish, qonuniy nazoratni kuchaytirish, aholi bilan ma'rifiy ishlarni olib borish va tizimli monitoring o'tkazish kabi chora-tadbirlar taklif etiladi. Maqolada xalqaro tajribalar, xususan, Shvetsiyaning "Vision Zero" dasturi, Singapurning aqlli transport tizimlari va Yaponiya modelining mahalliy hamkorlikka asoslangan yondashuvlari tahlil qilinadi. Loyihaning asosiy maqsadi yo'l-transport hodisalarining oldini olish va jamiyatda yo'l harakati madaniyatini rivojlantirishdir. Ushbu maqola harakat xavfsizligini oshirishga doir davlat va jamiyat uchun strategik yo'nalishlarni ko'rsatib beradi.*

Kalit so'zlar: *Harakat xavfsizligi, yo'l-transport hodisalari, yo'l infratuzilmasi, yo'l harakati qoidalar, zamonaviy texnologiyalar, xavfsizlik strategiyasi, monitoring, aholi bilan ishlash, xalqaro tajriba, yo'l harakati madaniyati.*

Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasi Harakat xavfsizligi nafaqat haydovchilar va piyodalarning xavfsizligini ta'minlash, balki butun jamiyat uchun muhim masalalardan biridir. Yo'l harakati qoidalariga rioya qilish va bu sohada

yuqori darajadagi tartib-intizomni ta'minlash turli darajadagi loyihalar orqali amalga oshiriladi. Ushbu maqolada harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasining asosiy yo'nalishlari va uning jamiyatga ta'siri haqida so'z yuritiladi [1].

Loyihaning asosiy maqsadi Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasining bosh maqsadi yo'llarda baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish, inson hayoti va sog'lig'ini himoya qilishdir. Loyihada quyidagi vazifalar ustuvor ahamiyatga ega:

1. Yo'l infratuzilmasini yaxshilash: xavfsiz chorrahalar, piyodalar yo'laklari, svetoforlar va boshqa yo'l harakati vositalarini modernizatsiya qilish.
2. Aholi o'rtasida ma'rifiy ishlarni olib borish: yo'l harakati qoidalarini targ'ib qilish va bu sohada fuqarolik madaniyatini oshirish.
3. Raqamli texnologiyalarni joriy etish: avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari va videokuzatuvlarni kengaytirish.
4. Qonuniy choralarning qat'iylashtirilishi: qoidalarga rioya qilmaganlarga nisbatan jarimalar va jazolarning samaradorligini oshirish.

Loyiha yo'nalishlari

1. Ta'lim va targ'ibot Jamiyatdagi har bir fuqaro, ayniqsa yoshlarga yo'l harakati qoidalarini o'rgatish muhimdir. Bu maqsadda maktab va oliy o'quv yurtlarida yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha maxsus kurslar tashkil etilishi mumkin. Ommaviy axborot vositalarida ijtimoiy roliklar, aksiyalar va marafonlar orqali xavfsizlikka oid targ'ibot ishlari olib boriladi [2].

2. Texnologiyalarni joriy qilish Yangi texnologiyalar orqali yo'llardagi xavfsizlikni oshirish imkoniyatlari keng. Masalan, aqlli svetoforlar, avtomatik radarlar, piyodalar uchun yorug'lik diodli yo'l chiziqlari va GPS asosida ishlaydigan ogohlantiruvchi tizimlar foydalanishga topshirilishi mumkin.

3. Yo'l infratuzilmasini yaxshilash Xavfsizlikni ta'minlash uchun yo'llardagi belgilar, chiroqlar va yo'l-yo'lakay infratuzilmani doimiy ravishda kuzatish va yangilash talab etiladi. Ayniqsa, piyodalar o'tish joylarini aniq belgilash va velosiped yo'llarini tashkil etish zarur.

4. Nazoratni kuchaytirish Harakatni avtomatlashtirilgan kameralar va radarlardan foydalangan holda nazorat qilish natijasida qoidabuzarliklarni tezkor

aniqlash imkoniyati oshadi. Bundan tashqari, mobil patrullarning roli kuchaytiriladi va jarima tizimlari adolatli, lekin qat'iy bo'lishi kerak [3].

Loyihaning kutilayotgan natijalari

- Yo'l harakati hodisalari sonining sezilarli darajada kamayishi.
- Jamiyatda yo'l harakati madaniyatining oshishi.
- Infratuzilma yaxshilanishi tufayli yo'llarda qulaylik va xavfsizlikning ortishi.
- Raqamli texnologiyalarning keng joriy qilinishi orqali boshqaruvning samaradorligini oshirish.

Harakat xavfsizligini ta'minlash – bu faqatgina yo'l qoidalarini kuzatish emas, balki butun jamiyatning mas'uliyatli yondashuvini talab qiluvchi muhim jarayondir. Mazkur loyihalar nafaqat inson hayotini himoya qiladi, balki mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababdan, davlat organlari, nodavlat tashkilotlar va har bir fuqaro ushbu yo'nalishda faol ishtirok etishi lozim [4].

Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasi bo'yicha qo'shimcha ma'lumot
Harakat xavfsizligining ahamiyati Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash masalasi dunyodagi ko'plab davlatlar uchun dolzarbdir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyo bo'ylab 1,3 milliondan ortiq odam yo'l-transport hodisalari oqibatida hayotdan ko'z yumadi, yana millionlab insonlar jarohat oladi. Bu nafaqat insoniy yo'qotishlar, balki iqtisodiy zarar ham keltiradi. Shuning uchun, yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha xalqaro tajribani o'rganish va amalda qo'llash har qanday davlat uchun muhimdir [5].

Loyihaning qamrovi va muhim bosqichlari Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun uni bir nechta asosiy bosqichlarga bo'lish mumkin:

Dastlabki tahlil va rejalashtirish Loyihaning boshlang'ich bosqichida mavjud yo'l harakati tizimi, statistika va qoidalarning ijrosi tahlil qilinadi. Tahlil natijalari asosida loyihani amalga oshirish bo'yicha strategiya ishlab chiqiladi. Bu bosqichda quyidagilar ko'rib chiqiladi: Yo'l-transport hodisalari ko'p sodir

bo'ladigan hududlar ("qizil nuqtalar"). Qoidalarga rioya qilmaslikning asosiy sabablari. Jamiyatdagi yo'l harakati madaniyati darajasi.

Infratuzilmani modernizatsiya qilish Yangi yo'llarni qurish, mavjud yo'llarni rekonstruksiya qilish va ularni zamonaviy standartlarga moslashtirish. Qo'shimcha piyodalar ko'priklari, velosiped yo'laklari qurilishi. Svetoforlar va yo'l belgilari sifatini yaxshilash. Yo'l yoritish tizimlarini yangilash [6].

Aholi bilan ishlash Fuqarolarni yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha o'qitish va ularga yo'l qoidalariga rioya qilishning ahamiyatini tushuntirish. Bu uchun: Maktablarda maxsus darslar tashkil etish. Raqamli vositalar yordamida onlayn kurslar va mobil ilovalarni ishlab chiqish Jamoat joylarida targ'ibot tadbirlarini o'tkazish.

Qoidalarning ijrosini kuchaytirish Yo'l harakati qoidalarini buzganlarga nisbatan jazo choralari samaradorligini oshirish orqali intizomni mustahkamlash: Raqamli radar va kameralar orqali nazoratni kengaytirish. Jarimalarni real vaqt rejimida undirish tizimini joriy etish. Qoidabuzar haydovchilarga qayta o'quv kurslarini majburiy o'tkazish. **Monitoring va tahlil** Loyihaning natijalari doimiy ravishda tahlil qilinishi va u asosida yangi choralar ishlab chiqilishi zarur [7].

Loyihaning ijtimoiy va iqtisodiy foydalari **Inson hayoti va sog'lig'ini himoya qilish** Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash orqali ko'plab insonlarning hayotini saqlab qolish va jarohatlanish holatlarini kamaytirish mumkin. Bu jamiyatning umumiy farovonligini oshiradi. **Iqtisodiy samaradorlik** Yo'l-transport hodisalari oqibatida kelib chiqadigan iqtisodiy yo'qotishlar kamayadi. Bu mamlakat byudjetiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. **Ekologik muhitni yaxshilash** Raqamli boshqaruv va zamonaviy transport infratuzilmasi orqali tirbandliklar kamayadi, bu esa havoning ifloslanishini pasaytiradi [8].

Ilg'or tajribalar va xalqaro yondashuvlar

1. **Shvetsiya: Vision Zero dasturi** Shvetsiya 1997-yilda "Vision Zero" loyihasini boshlagan bo'lib, uning maqsadi yo'llarda o'lim va og'ir jarohatlar sonini nolga tushirishdir. Ushbu loyiha doirasida xavfsizlikka ustuvor e'tibor berilib, yo'l infratuzilmasi zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilgan.

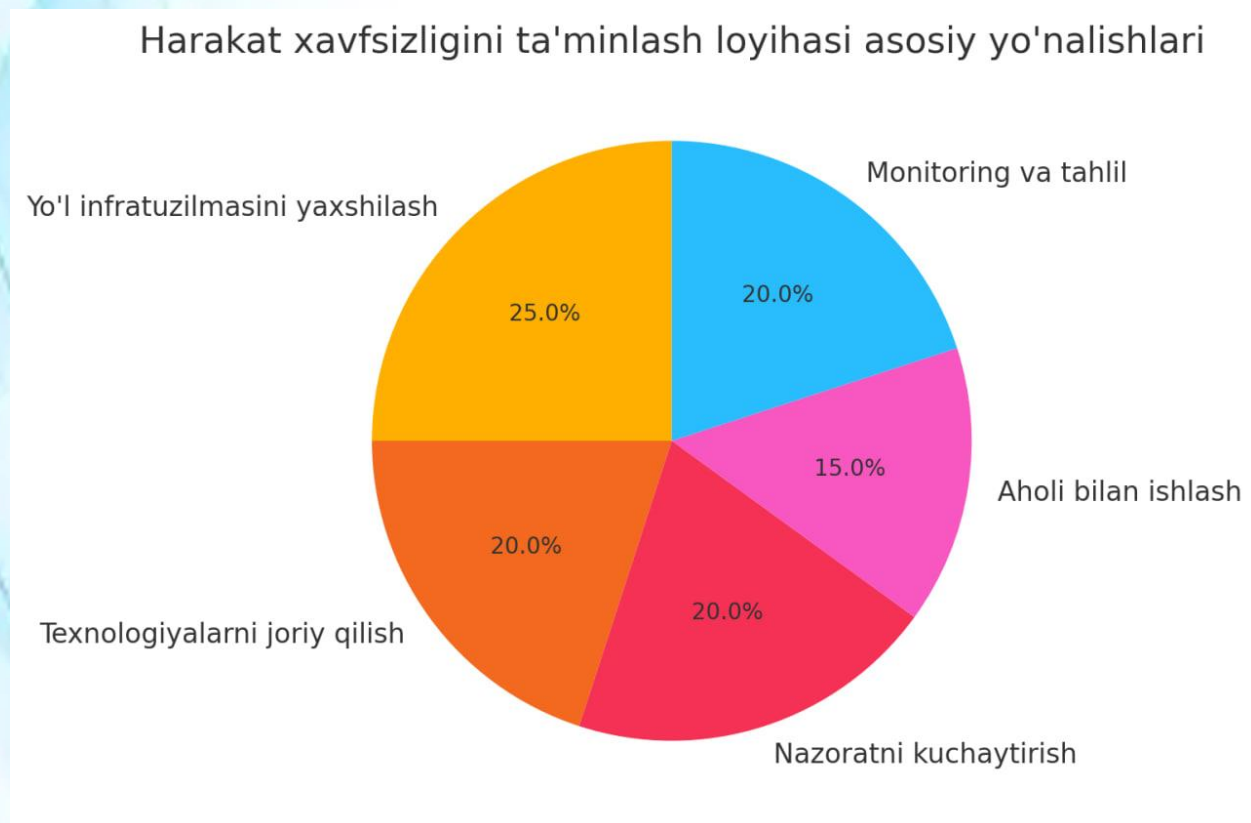

2. **Singapur: Smart Traffic tizimi** Singapur avtomatlashtirilgan yo‘l harakati boshqaruv tizimlarini joriy etgan. Aqlli svetoforlar, GPS tizimi va raqamli monitoring orqali yo‘llardagi tirbandliklar sezilarli darajada kamaygan.

3. **Yaponiya: Mahalliy hamkorlik modeli** Yaponiyada aholi va mahalliy hukumat o‘rtasidagi hamkorlik asosida yo‘l harakati xavfsizligi ta‘minlanadi. Bu yondashuv, ayniqsa, bolalar va keksa yoshdagilar xavfsizligini himoya qilishda samarali.

Harakat xavfsizligini ta‘minlash loyihasi nafaqat davlat organlari, balki jamiyatning barcha qatlamlari uchun dolzarbdir. Bu jarayonda fuqarolik mas‘uliyati, texnologik rivojlanish va qonun ijrosini ta‘minlash bir butun holda ishlashi zarur.

O‘zbekiston uchun ushbu yo‘nalishda xalqaro tajribalardan foydalanish va milliy xususiyatlarni hisobga olgan holda aniq rejalar ishlab chiqish muhim. Yangi texnologiyalar va raqamli tizimlarni joriy etish orqali xavfsiz, samarali va ekologik barqaror transport tizimini shakllantirish mumkin [9].

Bu diogramma: Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasining asosiy yo'nalishlarini foizlar bo'yicha tasvirlovchi diogramma. Har bir yo'nalishning ulushi ko'rsatilgan.

Diagrammani yanada kengroq tushuntirish yoki o'zgartirish kerak bo'lsa, aytishingiz mumkin.

Statistika asosida o'zgarishlarni kuzatish uchun: Hodisalarning yillik kamayishi. Qoidalarga rioya qilishning oshishi. Aholi orasida yo'l madaniyatining rivojlanishi.

Harakat xavfsizligini oshirishda ijtimoiy hamkorlik Jamiyatdagi barcha qatlamlarning ishtiroki orqali xavfsizlikni ta'minlash samaradorligini oshirish mumkin: **Maktablar va o'quv markazlari:** Bolalarni yo'l harakati qoidalariga o'rgatish uchun maxsus o'quv dasturlari. "Yo'l harakati kunlari"ni tashkil etish. **Fuqarolar jamiyati tashkilotlari:** Qoidalarga rioya qilishni targ'ib qilish uchun jamoaviy tadbirlar. Aholining xavfsizlikni ta'minlashda ishtirokini kuchaytirish [10].

Mahalliy misol: O'zbekiston yondashuvlari O'zbekiston yo'l harakati xavfsizligini oshirishda quyidagi loyihalarni amalga oshirmoqda: **Raqamli radar tizimlarini kengaytirish:** Hodisalarning oldini olish uchun avtomatik jarima tizimi yo'lga qo'yilmoqda. **Yangi yo'llar qurilishi va modernizatsiyasi:** Ichki yo'llarni qayta qurish va zamonaviylashtirish. **Targ'ibot va o'quv dasturlari:** Yo'l harakati qoidalarini o'rgatish bo'yicha kampaniyalar o'tkazilmoqda. Harakat xavfsizligini ta'minlash loyihasini amalga oshirishda xalqaro tajriba va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim. Loyiha doirasida infratuzilma, qonuniy nazorat, aholi bilan ishlash va statistika asosida monitoring qilish tizimini bir butun holda yo'lga qo'yish orqali baxtsiz hodisalar sonini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Agar ushbu loyihalar muvaffaqiyatli amalga oshirilsa, jamiyatning xavfsizligi va farovonligi oshadi [11-12].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Soliyev A., Shukurjon B. ZAMONAVIY TRANSPORT LOGISTIKA MARKAZ FAOLIYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 575-580.
- 2.Bakirov L. Y., Soliyev A. F. TRANSPORT VA PIYODALAR HARAKAT OQIMINING JADALLIGI VA TARKIBINING O 'ZGARISHI //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 25. – №. 3. – С. 53-55.

- 3.Soliyev A., Raximbek X. TRANSPORT VOSITALARI KONSTRUKTIV XAVFSIZLIK TIZIMLARINI JORIY ETISHNING TASHKILIY VA HUQUQIY ASOSLARI TAXLILI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 568-574.
- 4.Farxodbek o'g'li S. A., Dadajan o'g'li A. S. TRANSPORT LOGISTIKASI MARKAZINI YARATISH VA LOYIHALASH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 1. – С. 115-120.
5. Farxodbek o'g'li S. A., Dadajon o'g'li A. S. AVTOMOBILLARNI SOVUTISH TIZIMIGA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH VA TA'MIRLASH ISHLARI TEXNALOGIYASI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 21. – №. 1. – С. 54-59.
- 6.Asliiddin P. et al. SILINDR-PORSHEN GURUHI ELEMENTLARINING TAVSIFI VA DVIGATELNING EFFEKTIV KO'RSATKICHLARI //Scientific Impulse. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 605-611.
- 7.Asliiddin P. et al. PORSHEN HALQASINING ISHIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR //Scientific Impulse. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 611-620.
8. Kholmatov U. S. et al. Characteristics of optoelectronic discrete displacement converters with hollow and fiber light guides //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 471. – С. 06015
- 9.Farxodbek o'g'li S. A., Zohidjon o'g'li Z. D. SHAHAR KOCHA YOLLARIDA TRANSPORT OQIMIGA MAVJUD TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI TAHLILI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 18. – №. 3. – С. 195-198.
- 10.Farxodbek o'g'li S. A., Zohidjon o'g'li Z. D. SHAHAR YOLLARIDA TRANSPORT OQIMINI TARTIBGA SOLISHDA QO'SHIMCHA CHORA TADBIRLAR //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 18. – №. 3. – С. 202-204.
11. Farxodbek o'g'li S. A., Zohidjon o'g'li Z. D. AVTOMOBILLARNING DVIGATELINI TARKIBIY QISMLARIGA TASHXIS QO'YISH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 21. – №. 1. – С. 49-53.

12. Farxodbek o'g'li S. A., Zohidjon o'g'li Z. D. SILINDR BILAN PORSHEN
ORASIDAGI TIRQISHNI DVIGATELGA TA'SIRINI TAXLIL QILISH //Лучшие
интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 21. – №. 1. – С. 124-127.